

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ
สำหรับบุคคลออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี

โดย

นางสาวจริญา จุลนาค

ตำแหน่งครูผู้ช่วย

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี

สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
บทที่ 1 บทนำ	
1.1. ที่มาและความสำคัญ	1
1.2. จุดมุ่งหมายของงานวิจัย	2
1.3. สมมติฐานงานวิจัย	2
1.4. ขอบเขตการวิจัย	2
1.5. นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.6. กรอบแนวคิดของงานวิจัย	3
1.7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กออทิสติก	4
2.2. เทคนิคที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็กออทิสติก	10
2.3. ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยภาพ	19
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	21
3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	21
3.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล	21
3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล	22
3.5. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	22
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	26
บทที่ 5 อภิปรายผล	
5.1. สรุปผลการวิจัย	30
5.2. อภิปรายผล	30
5.3. ข้อเสนอแนะ	31
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยในชั้นเรียน เรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ สำหรับบุคคลออทิสติกศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี ในครั้งนี้ ได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือให้คำแนะนำ และสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคณะครู และบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี

ขอขอบพระคุณ นางสาวตรุณี มุลคำภา ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี นายวรทัศน์ รุ่งเรือง นางภักทริยาวรรณ พันธุ์น้อย นายชัยพร พันธุ์น้อย คณะกรรมการนิเทศการฝึกอบรมหลักสูตรการฝึกอบรมครูด้านการสอนคนพิการ พ.ศ.2561 คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ให้คำปรึกษา และตรวจสอบความถูกต้องของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ สำหรับบุคคลออทิสติก ศูนย์การพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ สำหรับบุคคลออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี

ขอขอบพระคุณคณะครูและบุคลากร ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนห้องออทิสติก 1 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี ทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง

จริญญา จุลนาค

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ สำหรับบุคคลออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวจริญา จุลนาค
หน่วยงาน	ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของเด็กออทิสติกโดยการใช้บัตรภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องประเภท บุคคลออทิสติก จำนวน 1 ราย ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ห้องออทิสติก 1 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ 1) แบบประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานทักษะการรับรู้และการแสดงออกทางภาษา 2) สื่อ ชุดฝึกบัตรภาพสำหรับการสื่อสาร 3) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกโดยใช้บัตรภาพสำหรับการสื่อสาร สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ผลวิจัยพบว่า

นักเรียนสามารถออกเสียงคำได้มากขึ้นจากการมองรูปภาพและเกิดการจดจำได้ดีกว่าการสอนโดยไม่มีรูปภาพ ซึ่งภาพที่นักเรียนสามารถจดจำและออกเสียงได้ชัดเจนได้เร็วมากที่สุดคือภาพหมวดสัตว์ และภาพหมวดตัวเลข คิดเป็นร้อยละ 97.5 รองลงมาคือภาพหมวดกิจวัตรประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 85 ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องอาจเพราะเนื่องด้วยประโยคที่ยาว ทำให้การออกเสียงคำยาก ส่วนภาพหมวดสัตว์และตัวเลขนักเรียนคุ้นเคยโดยจากการเห็นผ่านสื่อต่างๆและคำที่สั้นกว่า ทำให้นักเรียนออกเสียงจากภาพหมวดสัตว์และหมวดตัวเลขได้ดีกว่า โดยสรุปแล้ว การใช้สื่อประเภทบัตรภาพสามารถพัฒนาทักษะการพูดของบุคคลออทิสติกได้ตามสมมติฐานของการวิจัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

การดำรงชีวิตของมนุษย์ เรื่องการสื่อความหมายมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการถ่ายทอด การบอกการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น รวมถึงการบอกความต้องการต่อบุคคลหนึ่งหรือ อีกหลายบุคคล เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายที่ตรงกัน และที่สำคัญการสื่อความหมายเป็นพื้นฐาน สำคัญของการพัฒนา ด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านการศึกษา การสื่อความหมาย ทำได้หลายวิธี ได้แก่ การพูด การฟัง การเขียน การอ่าน การแสดงสีหน้า ท่าทาง ภาษากาย การอ่านสีหน้าท่าทาง แต่สิ่งที่จะ ทำให้การสื่อความหมายดีที่สุดและมีประสิทธิภาพ ที่สุด คือ “การพูดและการฟัง” การพูดเป็นทักษะทาง ภาษาที่เกิดจากการเรียนรู้โดยอาศัยการได้ยินทางหูเป็นช่องทางสำคัญในการรับฟังเสียงและคำ พูดของผู้อื่นทำ ให้สามารถพูดเลียนแบบคำ พูดได้ในระยะแรก ต่อมาจึงพัฒนาเป็นคำพูดของตนเอง และจากการที่ได้รับฟัง เสียงของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ตลอดจนเสียงพูดของคนอื่นเป็นประจำ ทำให้รู้จักฟังและแยกเสียง รู้ว่าเสียงแต่ละเสียงมีความแตกต่างกัน

เด็กออทิสติกส่วนใหญ่มีปัญหาทางภาษาและการสื่อสาร เด็กที่มีภาวะออทิสซึม 80% จะมีปัญหา ทางด้านภาษาและการสื่อสารอย่างรุนแรง และถือว่าเป็นความผิดปกติที่สำคัญ การเรียนรู้ภาษาและการสื่อ ความหมายของเด็กออทิสติก แตกต่างจากเด็กปกติและมีข้อจำกัดหลายประการที่เป็นอุปสรรคและขัดขวาง การเรียนรู้ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านสังคม อารมณ์และพฤติกรรม ข้อจำกัดด้านการรับรู้ประสาทสัมผัส มีปัญหาใน การรับรู้สิ่งเร้าที่แตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป โดยจดจ่กรายละเอียดได้ดี แต่ให้ความสำคัญ ของรายละเอียดน้อยกว่าภาพรวม เพราะไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถแปลความหมายจากสิ่งที่ได้ยิน แต่เด็กใช้ข้อมูล จากการมองเห็นเป็นหลักในการเรียนรู้ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2545 หน้า 8) 50% ของผู้ป่วยออทิสติก จะไม่สามารถพูดได้ตั้งแต่เด็กจนโต ในรายที่พูดได้มักใช้ภาษาผิด พูดคนเดียว มีแต่ตนเองเท่านั้นที่เข้าใจความหมาย บางรายไม่ยอมพูดกับบุคคลอื่น แต่สามารถร้องเพลงโฆษณายาวๆ ในทีวีได้ ถามคำถามซ้ำๆหรือพูดซ้ำๆ เป็น คำๆหรือไม่มี ความหมาย

การช่วยเด็กออทิสติกให้ติดต่อสื่อสารหรือสื่อความหมายกับคนอื่นได้ จะต้องเริ่มจากการ พัฒนาภาษา ก่อน โดยการเลือกภาษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคนซึ่งอาจแตกต่างกัน เช่น การใช้ ภาษาท่าทาง การใช้ ภาพหรือสัญลักษณ์ และภาษาพูด ส่วนการช่วยเหลือไม่ได้เป็นบทบาทของบุคคล ใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง ครู จิตแพทย์ นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยา ฯลฯ ที่ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กในด้านต่างๆ

การสอนทักษะการสื่อสารนั้นมีหลายวิธี การใช้บัตรภาพ ในการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านการสื่อสาร โดยเน้นสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็ก การสอนเป็นขั้นตอนง่ายๆ หรือกิจกรรมที่เด็กสนใจ เป็นวิธีการสร้างสัมพันธภาพและให้เด็กมีความสัมพันธ์กับครูด้วยวิธีการต่างๆ อาจจะแสดงด้วยท่าทางและการเปล่งเสียงหรือการพูดทำให้ครูเข้าใจว่าเด็กกำลังคิดอะไรและต้องการอะไร หรือการเรียนการสอนด้วยวิธีอื่นๆ เช่น การสื่อสารด้วยวิธีพูด ภาษาเขียน เป็นต้น ซึ่งจะต้องมีครูในการช่วยสอนชี้แนะ การสอนทักษะการพูดและการสื่อสารโดยการใช้บัตรภาพ เป็นวิธีในการพัฒนาการสื่อสารสองทางให้เด็กออทิสติก โดยเด็กเป็นครูเป็นผู้เริ่มต้นในการสื่อสารหรือบอกโดยการให้เด็กดูภาพแล้วบอกว่าสิ่งนี้คืออะไร แล้วจึงให้เด็กพูดตามบัตรภาพเช่น ภาพผลไม้ ภาพสัตว์ ภาพกิจวัตรประจำวัน ตัวเอง เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมนี้จะช่วยให้เด็กกล้าที่จะพูดสื่อสารกับบุคคลอื่น เมื่อเด็กทำกิจกรรมแล้วให้กล่าวชื่นชม การสอนโดยใช้บัตรภาพเป็นการผสมผสานการปรับพฤติกรรมและหลักการสอนโดยใช้ทฤษฎีเสริมแรง(Reinforcement Theory) เทคนิคการชี้แนะ(Prompting) มารวมกัน ซึ่งจากงานวิจัย Cafiero (1995,p.213) ที่ได้ทำการศึกษาผลการช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นออทิสติกในชั้นเรียนซึ่งมีพฤติกรรมก้าวร้าวและไม่สามารถใช้ภาษาพูดในการสื่อสารการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามธรรมชาติใช้สื่อทางสายตาโดยป้ายกระดานสื่อสารในชีวิตประจำวันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนโดยไม่มีการชี้แนะ พบว่านักเรียนมีการสื่อสารมากขึ้น ผลการเรียนรู้ดีขึ้นและพฤติกรรมดีขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในวิธีการสอนโดยใช้บัตรภาพ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการทักษะทางด้านการพูดโดยใช้บัตรภาพ กับนักเรียนห้องออทิสติกห้อง 1 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี ซึ่งแพทย์ได้ทำการวินิจฉัยว่าเป็นบุคคลออทิสติก มีความผิดปกติทางด้านพัฒนาการเข้าตั้งแต่แรกเกิด มีความผิดปกติทางด้านการพูดและภาษา ไม่สามารถบอกความต้องการของตนเองได้ จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาวิธีการพัฒนาทักษะการพูดและการสื่อสารของเด็กออทิสติกโดยใช้บัตรภาพ ซึ่งเป็นสื่อที่เด็กมีความสนใจเด็กสามารถเรียนรู้ได้ง่าย และได้ทำการศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระ เรื่อง การส่งเสริมพัฒนาการด้านการพูดและการสื่อสารของเด็กออทิสติกห้อง 1 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี โดยการใช้บัตรภาพขึ้น

จุดมุ่งหมายของงานวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของเด็กออทิสติกโดยการใช้บัตรภาพ

สมมติฐานของงานวิจัย

การใช้สื่อการสอนประเภทบัตรภาพสามารถพัฒนาทักษะการพูดของเด็กออทิสติกได้

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลออทิสติก และผู้ดูแลบุคคลออทิสติก เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงคือ เป็นบุคคลออทิสติกที่มีข้อจำกัดด้านการพูด การออกเสียงคำ การสื่อสาร แต่สามารถใช้ท่าทางสื่อสารกับคนรอบ

ข้างได้ สามารถอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่โรงเรียนได้ ไม่มีปัญหาเรื่องอารมณ์ หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง และสามารถมองเห็นบัตรภาพที่ใช้ในการสื่อสารได้ชัดเจน จำนวน 1 ราย

การสอนโดยใช้บัตรภาพ เป็นการนำสื่อการสอนในลักษณะของบัตรภาพ ที่นักเรียนเจอในชีวิตประจำวัน เช่น กิจวัตรประจำวัน ภาพสัตว์ ภาพตัวเลข ภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆที่อยู่รอบตัวนักเรียน ภาพบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น การพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ

ตัวแปรตาม ความสามารถในการพูดและการสื่อสารของบุคคลออทิสติก

นิยามศัพท์เฉพาะ

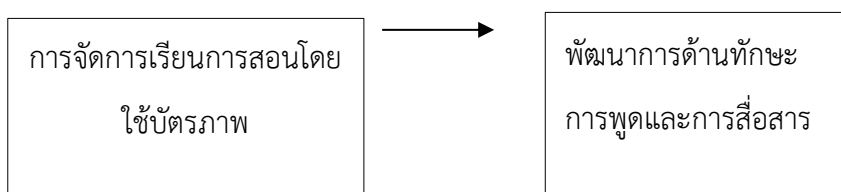
เด็กออทิสติก หมายถึง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านการพูดและการสื่อสาร รวมถึงการไม่มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ไม่สามารถพูดบอกความต้องการของตนเองได้

ทักษะการพูดและการสื่อสาร หมายถึง ความสามารถของเด็กออทิสติกที่สามารถพูดสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยการออกเสียง หรือการใช้สัญลักษณ์ต่างๆเพื่อบอกความต้องการของตนเองได้

บัตรภาพ หมายถึง สื่อการสอนในลักษณะที่เป็นภาพสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน เช่น ภาพกิจวัตรประจำวัน ภาพผลไม้ ภาพสัตว์ ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น

การพัฒนาทักษะ หมายถึง การส่งเสริมความสามารถของเด็กออทิสติกให้สามารถพูดสื่อสารได้เมื่อใช้สื่อการสอนที่เป็นบัตรภาพและบัตรคำ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กออทิสติกสามารถพูดและสื่อสารได้ด้วยรูปแบบวิธีการสอนโดยการใช้สื่อ
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กสามารถนำสื่อไปใช้ได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ สำหรับบุคคลออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมายของออทิสติก
2. ลักษณะอาการของออทิสติก
3. สาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึม
4. การวินิจฉัย
5. สิ่งสำคัญของการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็กออทิสติก
6. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางภาษาและการพูด
7. ขั้นตอนการสอนพูดของเด็กออทิสติก
8. เทคนิคที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็กออทิสติก
9. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยภาพ
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กออทิสติก

ความหมายของออทิสติก

เพ็ญแข ลิ้มศิลา (2550, หน้า 97) กล่าวว่า ออทิสซึมเป็นกลุ่มอาการของโรค ที่มีความผิดปกติและบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม การสื่อสาร และมีการกระทำ ความคิด ความสนใจซ้ำๆ ซึ่งมีพฤติกรรมแบบจำเพาะปรากฏให้เห็นเป็นที่สังเกตได้ในระยะแรก ๆ ของชีวิต

รัชนีกร ทองสุคติ (2551, หน้า 6) กล่าวว่า ออทิสซึม (Autism) เป็นความผิดปกติของ พัฒนาการ 3 ด้าน ผสมผสาน ไม่มีสูตรตายตัวและส่งผลซึ่งกันและกัน ได้แก่ (1) ความผิดปกติ ทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (2) ความผิดปกติทางภาษาและการสื่อสาร (3) ความผิดปกติ ทางอารมณ์และพฤติกรรม ความผิดปกติเหล่านี้เกิดมาจากการทำงานที่ไม่สมดุลของสมองแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในวัยเด็กก่อนอายุ 3 ปี

สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ (2548, หน้า 1) กล่าวว่า ออทิสซึมจัดอยู่ในกลุ่ม Pervasive Development Disabilities (ความบกพร่องที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการในวงกว้าง) เป็นโรคทางจิตเวช เด็กที่สามารถตรวจและวิเคราะห์ได้ว่าเด็กมีพัฒนาการลาซาทางสังคม การสื่อความหมายและจินตนาการ เด็กจะมีลักษณะบกพร่องในพัฒนาการด้านภาษา เช่น การใช้น้ำเสียงผิดปกติ พูดซ้ำ บางรายไม่มีภาษา มี

พฤติกรรมในการเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ เช่น ชอบโยกตัว ชอบหมุนตัวเล่นเป็นเวลานาน ไม่มองสบตา ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2545, หน้า 3) กล่าวว่า โรคออทิสติก (Autistic Disorder) หรือออทิสซึม (Autism) เป็นความผิดปกติของสมองแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก โดยสมองที่ทำงาน ผิดปกติจะแสดงอาการออกมาใน 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ (1) ความผิดปกติทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (2) ความผิดปกติทางภาษาและการสื่อสาร (3) ความผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรม จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า เด็กออทิสติกหมายถึง เด็กที่มีความบกพร่อง ทางพัฒนาการหลายด้านรวมกันเนื่องจากความผิดปกติของสมองบางส่วน ทำให้เด็กมีพัฒนาการ ล่าช้าด้านสังคม ไม่สนใจบุคคล ไม่สามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รวมทั้งมีพัฒนาการล่าช้า ด้านการสื่อสาร ไม่สามารถแสดงท่าทางหรือพูดสื่อความหมายกับบุคคล และมีพฤติกรรมหรือ ความสนใจหรือ การกระทำซ้ำ ๆ จำกัดเฉพาะที่เปลี่ยนแปลงยาก พบอาการแสดงก่อนอายุ 30 เดือน ในการศึกษาพบว่าแบบ อิศระนี้ หมายถึง เด็กออทิสติกที่มีความบกพร่องทางด้านสังคม ภาษา การสื่อความหมายและมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ

ลักษณะอาการของออทิสติก

รัชนิกร ทองสุคติ (2549, หน้า 5-6) ได้กล่าวถึงลักษณะอาการของออทิสติกไว้ว่า การวินิจฉัยโรคนี้ แพทย์หรือจิตแพทย์ต้องตรวจสอบประวัติเด็ก และครอบครัวอย่างละเอียด โดยเฉพาะการเจริญเติบโตและ พัฒนาการทุกด้านของเด็กตั้งแต่แรกเกิด การกิน การนอน การขับถ่าย รวมทั้งการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ ผิดแปลกไปจากเด็กปกติในช่วงอายุเดียวกัน เด็กออทิสติกแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันทั้งลักษณะอาการ และอาการแสดง ระดับความรุนแรง ของอาการจะเปลี่ยนไปตามอายุของเด็ก โดยจะมีพัฒนาการผิดปกติและ ล่าช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน กล่าวคือ ในขวบปีแรก มักเลี้ยงง่าย ไม่คอยร้อง แต่ในบางรายอาจมีปัญหาการกิน การดูดนมไม่ดี กินไม่เป็น มีปัญหาการนอน นอนซบงอแง ๆ ตื่นบ่อย ร้องไม่มีเหตุผล หรือเจ็บแสบเกินไป ไม่ ติดใครเลยหรือติดมากผิดปกติ ไม่ชอบให้โดนตัว ไม่คอยสบตาหรือจ้องมองอย่างมาก จ้องมอง แบบทะลุ ทะลวงแต่ไม่มีความหาย ช่วงหลัง 1 ปี จะเริ่มสังเกตว่าพูดช้า ไม่พูดซ้ำบอกความต้องการ อาจมีการออกเสียงคำ สั้น ๆ แล้วหยุดไป ไม่สบตาหรือจ้องมองมากผิดปกติ ไม่สนใจใคร และไม่สนใจเล่นกับเด็กคนอื่น ๆ ตามวัย เลียนแบบไม่เป็น มีพฤติกรรมทางสังคมที่แปลกกว่า เด็กคนอื่น มักไม่อยู่นิ่ง วิ่งไม่ระวังหกล้ม ไม่ร้องเหมือนไม่รู้ สึกเจ็บ ไม่มีการตอบสนอง ทางอารมณ์และมีสีหน้าเฉยเมย หากเมื่ออายุ 18 เดือน ผู้ปกครองพบพฤติกรรมต อไปนี้มากกว่า 2 ข้อใหนักถึงภาวะออทิสซึม พฤติกรรมเหล่านี้ได้แก่

1. ไม่สนใจสิ่งแวดลอมและบุคคล เล่นกับเด็กอื่นไม่เป็น
2. ไม่สามารถชี้นิ้วบอกความต้องการได้
3. เล่นสมมุติไม่เป็น
4. ไม่สามารถมีพฤติกรรมแสดงความสนใจร่วมกับบุคคลอื่นได้

5. ผู้ปกครองมักพาเด็กมาพบแพทย์ด้วยปัญหาไมพูด ไมสบตา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงอายุ 3-5 ขวบ แต่ปัจจุบันจะมาพบเร็วขึ้น คือช่วงตั้งแต่อายุ 2-4 ขวบ แพทย์มักสังเกต ว่าเด็กมีลักษณะภายนอกปกติ แข็งแรง หนาดาน่ารัก แต่สีหน้าเฉยเมย มองแบบทะลุทะลวง อาจมองเอียงด้วยหางตา เรียกไมคอยหัน มักจะ ชนมาก ไมพูดหรือพูดเป็นภาษาที่ฟังไม่ออก (Neologism) พูดตาม (Echolalia) เล่นของเล่นซ้ำ ๆ เล่นเป็น บางอย่าง ไม่มีจินตนาการ อาจนำของเล่นมาเรียงต่อกันเป็นแถวยาว อาจพบการเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ เดินเขย่งปลายเท้า (Toe Walking) สะบัดมือ (Hand-Flapping) กางนิ้วมือเล่นแล้วจ้องมองนิ้วมือ (Finger Extension) อาจมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ชอบดมหรือเคาะ บางคนมักมีวัตถุติดมือบางอย่าง เช่น ผ้า หลอด กากาแฟ ซึ่งต่างกันไปในแต่ละราย ในเด็กโต หากไม่เคยได้รับการรักษาและช่วยเหลือเลย

อาจมีอาการและพฤติกรรมคล้ายโรคจิตเภท (Schizophrenia) พูดคนเดียว พูดเป็นภาษาที่ฟังไม่ออก ไม่สนใจใคร มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าเด็กออทิสติกมีความยากลำบากในการใช้ท าทาง มีพัฒนาการทางภาษาช้า จึงเป็นอุปสรรคในการสื่อสาร ปรับตัวยาก มีการเคลื่อนไหวผิดปกติ เช่น เดินเขย่ง วิ่งไปวิ่งมา ชอบทำอะไรซ้ำ ๆ เช่น โยกตัว สะบัดมือหรือเล่นนิ้วมือ กรณีศึกษา ในการค้นคว้า แบบอิสระนี้มีพฤติกรรมเล่นนิ้วมือ เดินเขย่งเท้า โยกตัว อยู่ไม่นิ่งและมีพัฒนาการ ทางภาษาลาซา

สาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึม

ชาญวิทย์ พรนภดล (2545, หน้า 142) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึม ไว้ ดังนี้

1. Genetic Factors เป็นสาเหตุที่สำคัญของ Autism Concordance Rate ของ Autistic Disorder ใน Monozygotic Twin เท่ากับร้อยละ 36-96 และใน Dizygotic Twin เท่ากับร้อยละ 0-27 ประมาณร้อยละ 3-7 ของพี่น้องของผู้ป่วย Autism จะมีโอกาสเป็น Autism เช่นเดียวกัน ซึ่งสูงกว่า คนธรรมดาทั่วไปถึง 50 เท่า พบญาติคนอื่น ๆ มีความผิดปกติของอาการพัฒนาการทางภาษา สังคม และการรับรู้เข้าได้กับ Autistic spectrum disorder หรือ PDD มากกว่าคนทั่วไป

2. Neurobiological and Neurochemical Factors ประมาณ 1 ใน 3 Autistic Disorder มี Serotonin ในพลาสมาระดับสูง แต่ก็พบได้ในผู้ป่วยปัญญาอ่อนที่ไม่มีอาการของ Autistic Disorder เช่นกัน บางรายมีการเพิ่มสูงของ Homovanillic Acid (HVA) ซึ่งเป็น Major Metabolite ของ Dopamine ในน้ำไข สันหลังเพิ่มขึ้น

3. Neuroanatomical Factors จาก Magnetic Resonance Imagine (MRI) พบว่า สมองของผู้ป่วย Autism มีขนาดใหญ่กว่าคนปกติ ที่บริเวณ Occipital Lobe, Parietal Lobe และ Temporal Lobe คาดเดาว่าอาจเกิดจากการเพิ่มของการสร้างเซลล์ประสาท การลดการตาย ของเซลล์ประสาท และการ เพิ่มขึ้นในส่วนอื่นๆที่ไม่ใช่เซลล์ประสาท เช่น Glial Cells หรือ เส้นเลือด ขณะนี้ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าการ เพิ่มขึ้นของสมองในผู้ป่วย Autism นี้เกี่ยวข้องกับอย่างไร กับอาการต่าง ๆ ของผู้ป่วย ยกเว้นความผิดปกติบริเวณ

Temporal Lobe เนื่องจากมีรายงานในผู้ป่วยที่บริเวณ Temporal Lobe ถูกทำลายจากสาเหตุอื่น ๆ บางรายมีอาการคล้ายกับอาการ ของผู้ป่วย Autism คือ มีการสูญเสียทักษะทางสังคม มีการเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ สนใจสิ่งต่าง ๆ เพียงไม่กี่อย่าง

จาก Postmortem Neuropathological Study พบว่ามีความผิดปกติของ Migration ของเซลล์สมองบริเวณ Limbic System และ Cerebellum มีจำนวน Purkinje cell ใน Cerebellum ลดลงซึ่งสัมพันธ์กับความผิดปกติของสมาธิ การตื่นตัว (Arousal) และ Sensory Processes ความผิดปกติบริเวณ Hippocampus อาจเกี่ยวข้องกับความผิดปกติทางอารมณ์ สังคม และ พฤติกรรมซ้ำ ๆ นอกจากนี้ยังมีรายงานพบความผิดปกติของเนื้อสมองในตำแหน่งอื่น ๆ อีกหลายแห่ง ได้แก่ Cerebellar Vermal Hyperplasia, or Hypoplasia, Larger Third ventricles, Smaller Caudate, Abnormal Forebrain Structures, Smaller Right Anterior Cingulate Gyrus and Smaller Parietal Lobes แต่ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าความผิดปกติในเนื้อสมองของผู้ป่วย Autism ที่แท้จริง เป็นอย่างไรและอยู่บริเวณใดแน่ สรุปได้แต่เพียงว่ามีความผิดปกติแน่นอนในสมองของผู้ป่วย Autism ทั้งในระดับกายวิภาค และในระดับการทำงานของเซลล์ ความผิดปกตินี้ซับซ้อน และมีอยู่หลายตำแหน่งซึ่งยังคงต้องการการศึกษาวิจัยต่อไป

4. Pre and Perinatal Factors พบว่าภาวะภูมิคุ้มกันที่ไม่เข้ากัน (Immunological Incompatibility) ระหว่างมารดากับทารกในครรภ์ซึ่งทำให้เกิดการทำลายของเซลล์ประสาท ของทารกตัวอ่อน อาจจะเป็นสาเหตุของ Autistic Disorder มีรายงานของเด็กที่เป็น Autism มีประวัติตัวมารดาเกิดภาวะแทรกซ้อนระหว่างการตั้งครรภ์และการคลอด เช่น ภาวะเลือดออก ในช่วงไตรมาสแรกของการตั้งครรภ์ มี Macronium ใน Amniotic Fluid และมีการไขว้ในระหว่าง การตั้งครรภ์บอยกว่าในมารดาของเด็กปกติ บางรายมีประวัติของ Respiratory Distress Syndrome และ Neonatal Anemia

5. ปัจจัยอื่น ๆ พบว่า Neuropeptide Oxytocin ลดต่ำลงในพลาสมา อาจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแยกตัวออกจากสังคม แต่ยังไม่ได้รับการยืนยัน บางรายหลังจากได้รับวัคซีนรวม เพื่อป้องกันโรคหัด หัดเยอรมัน และคางทูม (MMR) เกิดความผิดปกติของระบบทางเดินอาหาร (Ileal-lymphoid-nodular hyperplasia) ร่วมกับมีอาการคล้ายผู้ป่วย Autism ในสวีเดน ไม่พบ อุบัติการณ์ของ Autism แตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังให้ค่าดัชนี MMR มีรายงานว่ามีระดับของ Opioid ในสมองสวนกลางมากกว่าคนปกติ ซึ่งระดับของ Opioid ที่สูงขึ้นนี้เกิดจาก ผู้ป่วย Autism บางรายไม่สามารถย่อยอาหารที่มีส่วนผสมของ Gluten และ Casein ได้ ทำให้ ระดับของ Exogenous Opioid เพิ่มขึ้น ทฤษฎีนี้เป็นที่มาของคำแนะนำที่ให้ผู้ป่วย Autism รับประทานอาหารที่เป็น Gluten and Casein free diet แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ไม่ได้เป็นที่เชื่อถือ ทั่วไปและมีผู้ป่วย Autism เพียงไม่กี่รายเท่านั้นที่อาการดีขึ้นหลังจากรับประทานอาหารที่ไม่มี Gluten and Casein

ดังนั้น พอสรุปได้ว่าสาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึมยังไม่ทราบแน่ชัด แต่เชื่อว่า ความผิดปกติของสมองมีบทบาทสำคัญที่ทำให้บุคคลออทิสติกมีความบกพร่องของพัฒนาการ ด้านต่าง ๆ มีความผิดปกติที่แสดงลักษณะเฉพาะของกลุ่มอาการ ทำให้มีพฤติกรรมแตกต่าง จากคนปกติทั่วไป แต่อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยทางพันธุกรรม ปัจจัยด้านระบบ ภูมิคุ้มกัน ปัจจัยทางชีววิทยาและการทำงานของระบบประสาท

การวินิจฉัย

เพ็ญแข ลิมศิลา (2550, หน้า 99) กล่าวว่า การวินิจฉัยนั้นนับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้าสามารถให้การวินิจฉัยได้ถูกต้องตั้งแต่เด็กยังมีอายุน้อย ๆ และรีบให้การช่วยเหลือ บำบัดรักษา อย่างเหมาะสมทันที จะให้ผลการรักษาดีขึ้นมาก เกณฑ์การวินิจฉัยออทิสซึมตาม DSM-IV ก. ผู้ป่วยมีอาการ 6 อย่าง หรือมากกว่า จากอาการในข้อ (1), (2) และ (3) โดยต้องมี อาการอย่างน้อย 2 อย่างในข้อ (1) และอาการอย่างน้อย 1 อย่างในข้อ (2) และ (3) ในแต่ละข้อ (1) มีความบกพร่องในการรวมกิจกรรมกับผู้อื่น โดยมีอาการต่อไปนี้อย่างน้อย 2 อย่าง (ก) ไม่สามารถใช้กิริยา หรือท่าทางเพื่อสื่อความหมาย (ข) ไม่สามารถมีสัมพันธภาพกับเพื่อน (ค) ขาดการรวมสนุกสนาน ความสนใจ หรือการรวมกิจกรรมกับผู้อื่น (ง) ขาดการแสดงออกในการมีสัมพันธภาพ หรือการแสดงอารมณ์ต่อผู้อื่น (2) มีความบกพร่องในการสื่อความหมาย โดยมีอาการดังต่อไปนี้อย่างน้อย 1 อย่าง (ก) พูดช้า หรือไม่พูดเลย (ข) ในรายที่พูดได้ จะไม่สามารถเริ่มต้นสนทนา หรือรวมสนทนากับผู้อื่น (ค) ใช้คำพูดซ้ำๆ ติดต่อกัน หรือมีภาษาพูดที่คิดขึ้นเอง (ง) ไม่มีการเล่น ไม่วาจะเป็นการเล่นตามจินตนาการหรือการเล่นเลียนแบบที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ (3) พฤติกรรม ความสนใจ และกิจกรรมมีน้อย และทำซ้ำๆ แสดงออก โดยอาการต่อไปนี้อย่างน้อย 1 อย่าง (ก) หมกมุ่นอยู่กับบางเรื่องเป็นเวลานาน (ข) ยึดติดอยู่กับสิ่งที่ทำเป็นประจำ

(ค) มีอริยาบทซ้ำๆ ติดเป็นนิสัย (ง) หมกมุ่นอยู่กับสวนของวัตถุสิ่งของ ข. ความสามารถในการทำกิจกรรมต่อไปนี้ช้า หรือผิดปกติอย่างน้อย 1 อย่าง (ก่อนอายุ 3 ปี) (ก) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (ข) การพูดเพื่อสร้างความสัมพันธ์ (ค) การเล่นแบบสัญลักษณ์ หรือจินตนาการ ค. ความผิดปกติที่ไม่สามารถเข้าได้กับ Rett's Disorder หรือ Childhood Disintegrative Disorder

สิ่งสำคัญของการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็กออทิสติก

การช่วยเด็กออทิสติกให้ติดต่อสื่อสารหรือสื่อความหมายกับ คนอื่นได้จะต้องเริ่มจากการ พัฒนาภาษา ก่อน โดยการเลือกภาษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคนซึ่งอาจแตกต่างกันเช่น การใช้ ภาษาท่าทาง การใช้ภาพหรือสัญลักษณ์และภาษาพูด ส่วนการช่วยเหลือไม่ได้เป็นบทบาทของบุคคล ใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะแต่เป็นการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้ปกครอง ครูจิตแพทย์ นักแก้ไขการพูด นักกิจกรรมบำบัด ฯลฯ ที่ร่วมกันแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กในด้านต่างๆ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางภาษาและการพูด

ความสามารถในการรับฟังเสียง ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับ ระดับการได้ยิน ถ้าระดับการได้ยินไม่ดีหรือ ผิดปกติจะส่งผลให้การรับข้อมูลทางเสียงรับได้ไม่ดี ทำให้การพัฒนาทางภาษาและการ พูดล่าช้าหรือผิดเพี้ยน ไปด้วย ระดับสติปัญญา ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กเนื่องจากการพัฒนาภาษาและการพูด ต้อง ฟังพากระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นเด็กที่มีสติปัญญาต่ำ นอกจากจะมีพัฒนาการทางร่างกายช้ากว่า ปกติแล้ว ก็ จะ เรียนรู้ภาษาได้น้อยและล่าช้าด้วย ความสมบูรณ์ของอวัยวะที่ใช้ในการพูด ซึ่งเกี่ยวกับโครงสร้างและ สมรรถภาพในการทำงาน ของอวัยวะที่มีความสำคัญต่อการพูดเป็นอย่างมากเช่น ปาก ฟัน เพดาน ลิ้นไก่ รวมถึงกล้ามเนื้อริมฝีปากและใบหน้าด้วย สุขภาพร่างกาย การที่คนเรามีสุขภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะในช่วง 7 ปี แรกจะมี ผลต่อการพัฒนาการทางภาษาและการพูด และพบว่าเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังก็จะมี ความบกพร่องของพัฒนาการ ทางภาษาด้วย การทำงานของสมองและระบบประสาท ถ้ามีความผิดปกติในการ ทำงานของสมองและ ระบบประสาทส่วนที่ควบคุมการพูดก็จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางภาษาและการ พูด ได้ พื้นฐานทางอารมณ์และจิตใจ ในเด็กที่มีพื้นฐานทางอารมณ์และจิตใจดีจะมีพัฒนาการทาง ภาษาและ การพูดดีกว่า เนื่องจากเด็กที่อารมณ์มั่นคง มั่นใจในตนเอง มีความพร้อมในการเรียนรู้และ ปรับตัวได้ดี ปัจจัย ทางสิ่งแวดล้อม เช่น สัมพันธภาพภายในครอบครัว รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก กับพ่อแม่ ขนาดของ ครอบครัว ลำดับของพี่น้อง การเล่นและโอกาสในการได้เรียนรู้ภาษาของเด็ก รวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจ ระดับ การศึกษาอาชีพ และฐานะทางสังคมของครอบครัว การสอนพูดเด็กก้อทิสติก จำเป็นจะต้องให้เกิดกิจกรรม 3 อย่าง ดังนี้

1. กิจกรรมที่สอนจะต้องเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ
2. สร้างสถานการณ์ที่เหมาะสมที่จะเกิดการใช้ภาษาพูด
3. สร้างโอกาสที่ดีในการสื่อสาร
 - 3.1 การใช้เกมส์เป็นสื่อ
 - ระดับ ที่ 1 การเล่นของเล่น
 - ระดับ ที่ 2 จัดกิจกรรมให้เกิดเสียง
 - ระดับ ที่ 3 จัดกิจกรรมให้บอกชื่อ สิ่งต่างๆ
 - 3.2 สร้างโอกาสในการให้เกิดภาษาพูดในชีวิตประจำวัน
 - 3.3 เด็กสามารถเรียนรู้ภาษาระยะแรกจากกิจวัตรประจำวัน

เทคนิคที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็กออทิสติก

1. ส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติในการทำกิจกรรมที่เด็กทำเป็นประจำ เพราะ การเรียนรู้ภาษาในระยะแรกเกิดจากการทำกิจกรรมที่คุ้นเคยเป็นประจำ
2. พูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กกำลังทำ (parallel talk) เช่น กำลังกิน กำลังเล่นกำลังถือ กำลังดู โดยอธิบายรูปร่างลักษณะ สี ประโยชน์ ฯลฯ เป็นต้น
3. พูดอธิบายเกี่ยวกับกิริยาที่เด็กกำลังทำ(parallel talk) เช่น กิน เล่น วาดรูป ฯลฯ โดย อธิบายว่าเด็กกำลังทำอะไร ได้อย่างไร
4. พูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ใหญ่กำลังทำอะไร (self talk) เช่น กำลังกิน กำลังเล่น กำลังถือ กำลังดู โดยอธิบาย รูปร่างลักษณะ สี ประโยชน์ ฯลฯ เป็นต้น
5. พูดอธิบายเกี่ยวกับกิริยาที่ผู้ใหญ่กำลังทำ (self talk) เช่น กิน เล่น วาดรูป ฯลฯ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคนิคสื่อสารด้วยภาพ

1.1 ความหมายและความสำคัญเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยภาพ

ความหมาย

ภาพ (Figure) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ทำให้เกิดการสัมผัสก่อน เป็นจุดเน้น หรือจุดสำคัญต่อผู้รับรู้หรือภาพหมายถึง ส่วนที่ลอยเด่นอยู่ข้างหน้าและออกจากพื้นมีลักษณะและขอบเขตจำกัดหรือสิ่งที่ เป็นภาพมีรูปร่างเห็นชัดและรู้ได้ส่วนพื้นยังไม่มีความชัดเจนดังกล่าว (จำเนียร ช่วงโชติ. 2532: 86)

ความสำคัญ

ภาพเป็นวัสดุสื่อความหมาย ดังคำกล่าวของขงจื้อนักปราชญ์จีนที่ว่า “รูปภาพรูปเดียวสามารถแทนคำพูดได้พันคำ” ภาพช่วยสร้างอารมณ์ สามารถจูงใจให้เกิดการรับรู้ภาพจะรวบรวมความรู้ ความคิด และบรรยายให้ทราบถึงเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ รูปภาพเป็นอุปกรณ์การสอนอย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะ เปรียบเสมือนภาษาสากล แม้จะอ่านคำอธิบายไม่ออกนักเรียนชั้นประถมศึกษาก็อาจเข้าใจในความหมาย ของภาพๆ เช่นเดียวกับที่นักศึกษามหาวิทยาลัยดูได้ คนเราไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ชอบดูรูปภาพรูปภาพเป็น อุปกรณ์ที่ใช้มานานแล้วแทบจะเรียกได้ว่าเป็นอุปกรณ์การสอนที่เก่าที่สุด ใช้ง่าย ราคาถูกหน้าที่สำคัญ ของรูปภาพก็คือ ทำสิ่งที่เป็นตัวอักษรให้กลับเป็นรูปธรรมที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจได้

ความสำคัญของภาพต่อการเรียนการสอน

ภาพเริ่มเข้ามามีบทบาททางการศึกษา ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 17 และมีความสำคัญต่อการศึกษามากขึ้นทุกขณะ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลจะมีการรับรู้ทางตาได้ดีกว่า การรับรู้ทางประสาทสัมผัสอื่น ๆ คือ มีอัตราการรับรู้สูงถึง 75 % ดังนั้นภาพจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นสื่อการสอนที่ให้ผลการรับรู้มาก อย่างหนึ่งในบรรดาสื่อการสอนทั้งหลาย วัตถุประสงค์ของการนำภาพเข้ามาใช้ประกอบการสอนก็คือ

เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ในระดับชั้นใด มีอายุเท่าใดก็สามารถ ตีความหมาย จากภาพได้ และยังสามารถจดจำภาพได้ดีกว่าคำหรือสิ่งเร้าประเภทอื่น ๆ

นอกจากนี้ วิทิช : และชูลเลอร์ (Wittich : & Schuller 1957 : 75-79) ได้อธิบายคุณค่าของภาพ ต่อ การสอนไว้ดังนี้

1. แม้รูปภาพจะเป็นวัสดุ 2 มิติ แต่ก็สามารถทำให้ผู้ดูเข้าใจในลักษณะของมิติที่ 3 ได้โดย อาศัยเทคนิค เรื่องสัดส่วน (Perspective)
2. สามารถแสดงรายละเอียดของสิ่งของต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้พิจารณาอย่างชัดเจน และ สามารถนำ กลับมาดูซ้ำ ๆ นานเท่าใดก็ได้
3. สามารถทำให้เกิดความรู้สึกว่าเกิดการเคลื่อนไหวได้
4. สามารถเน้นให้เห็นความรู้สึก ความคิด ของผู้ผลิตภาพนั้น ๆ ได้
5. สามารถใช้ประกอบการสอนได้หลายวิธีและใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับชั้น
6. สามารถใช้ในการเรียน เป็นรายบุคคล (Individual Study) ได้

วิลเลียม (William. 1968: 5 - 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาพต่อการเรียนการสอนไว้หลาย ประการ ซึ่งพอสรุปข้อที่สำคัญได้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สามารถศึกษารายละเอียดของสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ภายในห้องเรียน เช่น ภาพถ่าย ทางอากาศ ภาพถ่ายจากกล้องจุลทรรศน์ หรือ ภาพสิ่งที่ไม่เคยเห็นและไม่สามารถนำของจริงเข้ามาใน ห้องเรียน ได้
2. ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องกว่าและดีกว่าการเรียนโดยการอ่านหรือการฟัง คำอธิบายจาก ผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว
3. สามารถเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างหรือความเหมือนกันของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อม ๆ กัน ในสถานที่ต่าง ๆ ได้
4. ช่วยเตรียมและช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ และช่วยให้สามารถระลึกถึงเหตุการณ์ เก่าๆ ในอดีตได้
5. สามารถเปลี่ยนทัศนคติ และช่วยในการตัดสินใจ
6. สามารถสาธิตกระบวนการต่าง ๆ ได้
7. สร้างบรรยากาศในห้องเรียน และจงใจให้เกิดการเรียนรู้
8. สามารถใช้ภาพเป็นเครื่องมือในการอ้างอิงได้ เนื่องจากภาพเป็นเครื่องมือในการบันทึก เหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ได้ตรงตามความเป็นจริง
9. ช่วยสรุปบทเรียน ทำให้ผู้เรียนจดจำหัวข้อสำคัญ ๆ ของเนื้อหาได้ดี

จะเห็นได้ว่า รูปภพนั้นสามารถนำเอาสิ่งที่ผู้เรียนไม่เคยพบ หรืออยู่ห่างไกลเข้ามาสู่ห้องเรียนได้ และเป็นจุดรวมความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ร่วมกัน รูปภพเปิดโอกาสให้คนดู สามารถดู ช้าๆ เรื่อย ๆ ผู้เรียนสามารถจะนำเอารูปภพมาศึกษารายละเอียดที่ครั้งก็ได้ รูปภพสามารถเร้า ความสนใจในเรื่องใหม่ได้ หรือเปลี่ยนทัศนคติของผู้เรียน เกิดความคิดรวบยอดที่ชัดเจนถูกต้อง เข้าใจสิ่งที่ ครูสอนได้ดีขึ้น

ประเภทของการสื่อสารด้วยภาพ

โนลว์ตัน (Knowlton. 1966 : 157 - 158) ได้แบ่งประเภทของภาพตามลักษณะการเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ จากภาพ ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ภาพเหมือนจริง (Realistic Picture) คือ ภาพที่มีรูปร่างและขนาดเหมือนจริงให้ รายละเอียดที่เป็นจริงเกี่ยวกับสัดส่วน รูปร่าง และ สี เช่น ภาพถ่ายเหมือนจริง ภาพวาดเหมือนจริง

2. ภาพอุปมา อุปไมย (Analogical Picture) คือ ภาพที่มีรูปร่างตามความเป็นจริงแต่ นำมาใช้ในเชิงของการอุปมา อุปไมย หรือผิดไปจากความเป็นจริงบ้าง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการ เปรียบเทียบให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจความคิดรวบยอดที่ยาก ๆ ได้ง่ายขึ้น เช่น ภาพการ์ตูน

3. ภาพที่เสนอสาระโดยใช้ข้อมูลและเหตุผล(Logical Picture) เป็นภาพที่มีรูปร่างไม่ เหมือนจริง แต่เป็นภาพที่ใช้แทนของจริงที่เป็นนามธรรม โดยแทนในเรื่องปริมาณอัตราส่วน ฯลฯ แต่ไม่ อาจแทนในเรื่องของรูปร่างลักษณะ ทำหน้าที่ได้หลายวัตถุประสงค์ เช่น แผนภาพ แผนภูมิ แผนที่

ส่วนไดเออร์ (Dwyer. 1978 : 17) ได้แบ่งประเภทของภาพ ตามลักษณะของภาพออกเป็น 1. ภาพลายเส้น (Simple Line Drawing)

2. ภาพวาดลายเส้นแสดงรายละเอียด (Detailed Drawing)

3. ภาพถ่ายจากของจำลอง (Model Photographs)

4. ภาพถ่ายจากของจริง (Realistic Photographs)

นอกจากนี้ อารี สุทธิพันธ์ (2516 : 20) ได้แบ่งภาพตามลักษณะของการถ่ายทอดจากธรรมชาติ

โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ภาพที่ถ่ายทอดตามความเป็นจริง (Realism) เป็นภาพที่มีลักษณะเหมือนวัตถุจริงตามธรรมชาติ เช่น ภาพถ่ายเหมือนจริง ภาพวาดเหมือนจริง

2. ภาพที่ถ่ายทอดโดยการบิดเบือน (Distortion) เป็นภาพที่พยายามดัดแปลงความเหมือน จริง โดยการเสริมแต่งหรือตัดทอน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงเค้าเดิมไว้ให้ผู้ดูทราบได้ว่าภาพนั้นหมายถึง อะไร เช่น ภาพการ์ตูน

3. ภาพนามธรรมหรือภาพที่ถ่ายทอดโดยใช้ความรู้สึก (Abstraction) เป็นภาพที่ไม่ได้แสดงถึงเรื่องราวความเป็นจริง แต่ไม่มองลึกลงไปในการรู้สึกภาพในวัตถุ หรือเป็นภาพที่เกิดจากอารมณ์ในส่วน ลึกที่ผู้สร้างภาพได้ถ่ายทอดออกมาเป็นสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

1.3 ลักษณะของการสื่อสารด้วยภาพ

1. เลือกใช้รูปภาพที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ในการสอน เช่น เรามีจุดประสงค์ว่าจะให้นักเรียน รู้จักภาพลักษณะของปลากระตัก ถ้าเราเลือกภาพของปลานั้นมาเท่ากับเราเลือกให้ถูกจุดประสงค์ของการสอนแล้ว

2. เลือกรูปภาพให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น ภาพที่มีสิ่งของเด็กเรียนและสนใจอยู่แล้ว ไม่ใช่ภาพที่เหนือหรือต่ำกว่าหัวของผู้เรียนจนเกินไป

3. เลือกรูปภาพที่เป็นจริง ๆ พร้อมทั้งมีสิ่งที่จะทำให้เข้าใจขนาดได้ถูกต้องด้วยการใช้ภาพนั้น นี่เป็นเรื่องธรรมดา ให้นักเรียนดูภาพก็เพื่อจะให้ได้เข้าใจความจริง จำเป็นที่จะต้องเลือกภาพที่เชื่อถือได้ ว่าตรงกับความเป็นจริง แต่บางทีความจริงก็อาจจะทำให้ผู้เข้าใจผิดได้เช่นกัน เช่น ขนาดของสัตว์ปิรามิด เสาร์โบสถ์ โบราณ ดอกไม้ ดังนั้นถ้าจะให้ดี ควรจะเลือกภาพเหล่านั้นซึ่งมีสิ่งให้นักเรียนคุ้นกับขนาดอยู่แล้ว ควบคู่ไปด้วย เช่น ให้มีรูปอูฐหรือคนยืนอยู่ใกล้กับปิรามิดหรือเสาร์โบสถ์โบราณ หรือให้มีรูปเหรียญสอง สลึงหรือไม้บรรทัดคู่กับดอกไม้ เป็นต้น

4. เลือกรูปภาพหนึ่งรูปที่มีความสำคัญเพียงอย่างเดียวเท่านั้น รูปภาพที่ตีนั้นจะบอกเรื่องราว ของตัวมันเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น คือ พอมองเท่านั้นก็บอกได้ทันทีว่า “นี่เป็นภาพ หญิงญี่ปุ่นแต่งกิโมโน หรือภาพรถชนคน” เป็นต้น

5. เลือกรูปภาพสีต่อเมื่อเห็นว่าสีจะช่วยการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้น เมื่อใดเห็นว่าสีจำเป็น จึงค่อยใช้ เพราะในบางกรณีภาพสีอาจจะสู้ภาพ ขาว-ดำ ไม่ได้

6. เลือกรูปภาพที่จัดวางไว้ใกล้น่าสนใจ การประกอบภาพก็สำคัญมากเพราะเป็นส่วนที่จะ ช่วยให้นักเรียนสนใจอยากดูหรือไม่

7. เลือกรูปภาพที่ชัดเจน คมและมีขนาดโตมองเห็นสิ่ง ๆ ที่ต้องการได้ถนัด

8. เลือกรูปภาพที่เกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของเด็กเพื่อว่าจะได้ใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วย แปลความหมายของรูปภาพที่ตนดู ทำให้เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

1.4. การสื่อสารด้วยภาพมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน (สมพงษ์ ศิริเจริญ และคนอื่น ๆ : 2536)

รูปภาพไม่ว่าจะเป็นภาพเขียนหรือภาพถ่ายก็ตาม จัดว่าเป็นอุปกรณ์การสอนชนิดที่หาง่าย ที่สุด และราคาถูกที่สุด ครูอาจจะหารูปภาพดี ๆ ได้จากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ ภาพโฆษณา ปฏิทิน ใบปลิว โดยได้มาเปล่า ๆ หรือซื้อหามาด้วยราคาเพียงไม่เท่าไร เพื่อจะใช้สำหรับติดป้ายนิเทศหรือเอาไว้ให้ นักเรียนค้นคว้า ศึกษารายละเอียดเป็นส่วนบุคคล หรือ เอาไว้ฉายให้นักเรียนทั้งชั้นดู จะหาง่าย และราคา ถูกมากกว่าอุปกรณ์

อย่างอื่น ครูก็ยังให้ความสนใจแก่การใช้ภาพประกอบการสอนน้อยเกินไป ทั้งนี้อาจจะ เป็นด้วยเหตุข้อหนึ่งในหลาย ๆ ข้อ ครูไม่ทราบมาก่อนว่ารูปภาพมีประโยชน์ในการเรียนการสอนอย่างไรก็ได้ ประโยชน์ของรูปในการเรียนการสอนเท่าที่ประมวลมาได้มีดังต่อไปนี้

1. รูปภาพจำลองเอาความเป็นจริงมาให้เราศึกษารายละเอียด และจะใช้เวลาศึกษาอยู่ นานเท่าไรก็ได้ นักเรียนที่ตั้งแต่เกิดไม่เคยเห็นตัวจามรีเลย ครูอธิบายจนคอแห้งอย่างไร นักเรียนจะนึกภาพ ภาพได้ตรงกับความเป็นจริงละหรือ เพียงแต่คำจำกัดความที่เด็กตอบได้เวลาสอบไล่จะเป็นประกันละหรือ ว่า นักเรียนเข้าใจถูกต้อง บางทีออกจากโรงเรียนไปแล้วไปเห็นจามรีตัวจริงเข้ายังไม่รู้จักเสียด้วยซ้ำว่านี่ตัว อะไร ดังนั้นอย่างน้อยที่สุด รูปถ่ายของจามรีตัวจริงอาจจะมีค่าเสียมากกว่าคำพูดของครูไม่รู้จักว่าก็คำนั้น เสียอีก นักเรียนที่เคยได้ยินจากรายการวิทยุศึกษาว่า ชาวท่าฉลอมเขาใช้ปลาเกะตากผสมกับเกลือเพื่อทำ น้ำปลา จนบัดนี้นักเรียนก็ยังนึกหน้าปลาเกะตากไม่ออกถ้าไม่ได้เห็นจากที่เขาตองไว้ หรืออย่างน้อยจาก รูปภาพก็คงยังไม่ทราบอยู่ต่อไป ยิ่งกว่านั้น การดูรูปภาพนั้น ผู้ดูจะละเอียดละออดีเพียงใดก็ยอมทำได้ เต็มที่

2. รูปภาพอาจจะได้รับการดัดแปลงบางอย่างเพื่อให้ตรงกับจุดประสงค์ของการเรียน เช่น เอามาทำเป็นชิ้น ๆ สำหรับติดแผ่นป้ายผ้าสาส์น ทำบัตรคำ ทำสมุดลำดับภาพ หรือบางทีถ้าจะทำให้เห็น ส่วนต่าง ๆ ภายในของเครื่องจักรจริง ๆ เขาจะวาดหรือถ่ายรูปจักรนั้นแล้วเขียนส่วนที่ตัวจักรต่าง ๆ ภายในทับลงไปทำให้เห็นและเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. รูปภาพนำเอาสิ่งที่คุณเรียนไม่เคยพบหรือที่อยู่ห่างไกล เกี่ยวกับประชากร และ สิ่งต่าง ๆ เข้ามาสู่ห้องเรียนได้ นักเรียนที่เรียนเรื่องประเทศอเมริกา จะเข้าใจความเป็นไปต่าง ๆ เกี่ยวกับ ความเป็นอยู่ ดินฟ้าอากาศได้ดี ก็ยอมต้องอาศัยรูปภาพเข้าประกอบด้วย

4. รูปภาพช่วยให้เข้าใจในสิ่งที่อ่านสมบูรณ์ขึ้น การอ่านหนังสือนั้น ถ้าผู้อ่านได้อาศัย ประสบการณ์จริงมาเป็นเครื่องประกอบ ย่อมได้ผลดีมากที่สุดไม่ต้องสงสัย แต่การที่จะใช้ประสบการณ์จริง มาเป็นส่วนช่วยการอ่านนี้ยอมเป็นสิ่งที่ไม่ได้เสมอไปนัก รูปภาพจะช่วยได้ดีในกรณีนี้ เช่น นักเรียนอ่าน ตำราประวัติศาสตร์ตอนประหารพันท้ายนรสิงห์ พอถึงคำว่า “โชนเรือ” เข้าคนอ่านอาจนึกภาพไม่ออกว่า มันมีลักษณะเป็นอย่างไร ถ้ามีรูปภาพที่ถูกต้องมาประกอบ ผู้อ่านก็จะเกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์ขึ้นอีกมาก ทีเดียว

5. รูปภาพเป็นแหล่งสำหรับค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างดี ไม่เพียงแต่เด็กที่อายุยังน้อย และ อ่านหนังสือยังไม่แตกเท่านั้น นักเรียนอื่น ๆ ก็อาจจะรู้สึกอย่างเดียวกันว่า เรื่องที่เขียนไว้ให้อ่านนั้น ย่อม ขาดความสมบูรณ์ในรายละเอียดที่จำเป็นแก่ความเข้าใจ เช่น ที่พิทพิง อาหาร เสื้อผ้าและกิจกรรมของชนชาติต่าง ๆ แม้จะเขียนได้ละเอียดเพียงใดก็ยอมจะสัการคุณภาพของสิ่งที่กล่าวถึงนั้นไม่ได้ เราไม่ทราบ แน่แน่นอนว่า ผู้หญิงไทยสมัยนานเจ้าแต่งกายอย่างไร จนกว่าเราจะได้นำเอาภาพวาดในสมัยนั้นมาศึกษา

6. รูปภาพช่วยในการทำรายงาน ข้อดีของรูปภาพข้อนี้เกี่ยวกับข้อที่แล้ว เพราะการ ค้นคว้านั้นอาจจะ ทำเพื่อการรายงานตามเรื่อง ที่ได้รับมอบหมายไปการรายงานหน้าชั้น หรือเขียนส่งผู้สอน นั้น หากมีรูปภาพมา แสดงประกอบด้วย จะทำให้ได้ผลทางความรู้ความเข้าใจดีขึ้น นักเรียนอื่น ๆ ก็สนใจ ด้วย และทำให้ผู้รายงาน เกิดความมั่นใจตนเอง นิสิตในมหาวิทยาลัยจะรายงาน เรื่องลักษณะของ พระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ จะรายงาน ได้ผลดีมากถ้าเขามีรูปถ่ายพระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ มาให้ดูประกอบหรือ เปรียบเทียบกัน

7. รูปภาพช่วยเป็นจุดรวมความสนใจของผู้เรียนทำให้นักเรียนได้มีผลประโยชน์ร่วมกัน เราทราบแล้วว่าใคร ๆ ก็ชอบดูรูปภาพ เวลาครูสอนแล้วมีภาพมาประกอบบทเรียนนักเรียนย่อมสนใจ เมื่อ สนใจแล้วก็เรียน ได้ดีอย่างน้อยรูปภาพที่นักเรียนได้ดู ย่อมช่วยสร้างรากฐานแห่งความเข้าใจในเรื่อง เดียวกันให้แก่เด็กทุกคน ทำให้ทุกคนเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ตรงกันหมด

8. เพื่อแก้ไขรอยประทับใจที่ผิดมาแต่เดิมให้ถูกต้อง จากการฟังคำบรรยายเกี่ยวกับ ลักษณะของสิ่ง ต่าง ๆ นั้น คนเราจะนึกภาพขึ้นในด้วยความคิดตามความเข้าใจของตน ซึ่งอาจผิดจากความ จริงได้ จนเมื่อได้มี โอกาสได้ดูจากภาพสิ่งของเหล่านั้นเข้า นั้นแหละจะถึงกับร้องว่า “นี่นะหรือสิงโตทะเล ไม่เห็นคล้ายคลึงกับ สิงโตที่เคยรู้จักสักนิด” ดังนี้ เป็นต้น

9. รูปภาพช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการอภิปรายร่วมกันเวลา นำเอารูปภาพ ออกมาใช้ นักเรียนจะมองดู และเห็นอะไรจากภาพเดียวกันนั้นคนละอย่างสองอย่างนักเรียน ก็จะพูดจา ถกเถียง ซักถามหรือเล่าเรื่องที่ตนรู้มาให้เพื่อนฟังเพิ่มเติม ทำให้เข้าใจบทเรียนดีขึ้นและได้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับเพื่อน ๆ ไปด้วยถ้าไม่มีรูปภาพ นักเรียนก็อาจจะ “จน” เรื่องสำหรับอภิปราย ถ้าเป็นดังนั้น นักเรียนอาจไม่กระตือรือร้นจะอภิปรายก็ได้

10. รูปภาพช่วยในการสรุปบทเรียนหรือหน่วยการเรียน เนื่องจากรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับ หน่วยที่เรียน มาตลอดเวลา ถึงตอนจบหน่วยมันก็ยังเกี่ยวอยู่ คือ ใช้แสดงเนื้อหาสำคัญที่เรียนมาแต่ต้น โดย นำเอาเฉพาะ ภาพที่จะคลุ้มใจความสำคัญของเนื้อหาวิชาที่เรียนมาแล้ว มาแสดงไว้ให้เกิดรอยประทับใจ ทา ให้จำหัวข้อ สำคัญ ๆ ในบทเรียนได้อีกครั้งหนึ่ง

11. รูปภาพสามารถเร้าอารมณ์หรือเปลี่ยนทัศนคติของผู้เรียนได้ รูปภาพย่อมจะผลักดัน ความรู้สึก ของผู้ดูให้ฟัง ตื่นเต้น ขยะแขยงหรือให้หวาดเสียว สงสาร หรือรักได้ไม่มากนักน้อย เรื่องนี้จะเป็น ทางทำให้ ทัศนคติของผู้ดูเปลี่ยนไป เช่น ภาพรถยนต์คนเลือดสาดกระจาย คนดู ๆ แล้วจะรู้สึกหวาดเสียว และรู้สึก สมเพชเวทนาคนที่ถูกรถชนนั้นเป็นอันมาก ที่เขาเคยคิดว่าการข้ามถนนนั้นไม่ต้องระวังเท่าไรก็ ข้ามได้ปลอดภัย นั้น ไม่นั่นเสียแล้ว ต่อไปนี้เขาจะต้องเปลี่ยนความคิดเสียใหม่ เห็นว่าความรอบคอบใน การข้ามถนนเป็นสิ่ง สำคัญขึ้นมา อีกตัวอย่างหนึ่งก็คือรูปภาพบางรูปที่แสดงความวิจิตรงดงามของ สถาปัตยกรรมไทยซึ่งชัดเจนทั้ง

รายละเอียด และสีสันที่งดงามย่อมจะจูงใจให้ผู้ดูหลงใหลและนิยม เกิด ความภูมิใจในสถาบันไทยด้วยกัน เมื่อความรู้สึกนี้มีมากเข้าก็จะทกให้บุคคลนั้นหวงแหนสมบัติ และ วัฒนธรรมอันมีค่าของชาติเพิ่มขึ้น เป็นต้น

12. รูปภาพเปิดโอกาสให้คนตีใช้ซ้ำ ๆ อยู่เรื่อย เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้เรียนจะนำเอาออกศึกษา รายละเอียดให้ใจก็ครั้ง ๆ ก็ได้ เพราะรูปภาพเป็นตัวกลางสื่อความหมายที่นิ่งไม่เคลื่อนย้ายไปอย่างไร ภาพยนตร์รูปภาพที่เด็กชอบดู ลักษณะรูปภาพที่เด็กชอบดูมี ดังนี้

1. ภาพที่เป็นไปตามความจริงมากกว่าภาพประดิษฐ์
2. ภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ
3. ภาพที่แสดงให้เห็นการกระทำ และเรื่องราว เช่น ภาพพระเอกที่ขี่ม้าไล่จับผู้ร้าย เป็นต้น
4. ภาพที่ไม่ซับซ้อน เห็นกันได้ง่าย ๆ และมีขนาดโต
5. ภาพที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์เก่าของตน หรือ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขารู้จักมาแล้ว อย่างดี เมื่อเด็กโตขึ้นเขาจะชอบรูปภาพที่สีอ่อนลงและเป็นภาพที่มีความซับซ้อนขึ้นตามลำดับ

ลักษณะของรูปภาพที่เด็กชอบดูนี้มีความสำคัญต่อการเลือกรูปภาพมาประกอบการสอนของ ครู ดังนี้

1. เลือกใช้รูปภาพที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ในการสอน เช่น เรามีจุดประสงค์ว่าจะให้ นักเรียนรู้จักรูปภาพลักษณะของปลาตะกัก ถ้าเราเลือกภาพปลานั้นมา เท่ากับว่าเราเลือกให้ถูกจุดประสงค์ ของการสอนแล้ว
2. เลือกรูปภาพที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น ภาพที่มีสิ่งของเด็กเรียนและสนใจอยู่แล้ว ไม่ใช่ภาพที่มีเนื้อหรือต่ำกว่าหัวข้อผู้เรียนจนเกินไป
3. เลือกรูปภาพที่เป็นจริง ๆ พร้อมทั้งมีสิ่งที่จะทำให้เข้าใจขนาดได้ถูกต้องด้วยในภาพนั้น นี่เป็นเรื่องธรรมดา เราให้นักเรียนดูภาพก็เพื่อจะให้เข้าใจความจริง จำเป็นที่จะต้องเลือกภาพที่เชื่อถือได้ว่า ตรงกับความ เป็นจริง แต่บางทีความจริงก็อาจจะทำให้ผู้ดูเข้าใจผิดได้เช่น ขนาดของสัตว์ พีรามิด เสาโบสถ์ โบราณ ดอกไม้ ดังนั้นถ้าจะให้ดี ครูควรจะเลือกภาพเหล่านั้น ซึ่งมีสิ่งให้นักเรียนคุ้นกับขนาดอยู่แล้วควบคู่ ไปด้วยกัน เช่น ให้มีรูปอูฐหรือคนยืนอยู่ใกล้พีรามิด หรือ เสาโบสถ์โบราณหรือให้มีรูปเหรียญสองสลึงหรือ ไม้บรรทัดคู่กับดอกไม้ เป็นต้น
4. เลือกรูปภาพที่รูปหนึ่งมีเรื่องสำคัญเพียงอย่างเดียวเท่านั้น รูปภาพที่ตินั้นจะบอก เรื่องราวของตัวของมันเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น คือพอมองดูเท่านั้นก็บอกได้ทันทีว่า “นี่เป็นภาพ หลิงฉีฉวน แต่งกิโมโน หรือ ภาพรถชนคน” เป็นต้น
5. เลือกรูปภาพสีต่อเมื่อเห็นว่าสีจะช่วยการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้น เมื่อใดเห็นว่าสี จำเป็นจึงค่อยใช้เพราะในบางกรณีภาพสีอาจสู้ภาพขาวดำไม่ได้

6. เลือกรูปภาพที่จัดวางรูปได้น่าสนใจ การประกอบภาพก็สำคัญมาก เพราะเป็นส่วนที่จะ ช่วยให้คุณ สนใจอยากดูหรือไม่

7. เลือกรูปภาพที่ชัดเจน คมและมีขนาดโตพอมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการได้ถนัด

8. เลือกรูปภาพที่เกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน เพื่อว่าจะได้ใช้ประสบการณ์ เดิมมาช่วย แปลความหมายของรูปภาพที่ตนดู ทำให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น

หลักการใช้รูปภาพในการสอน

1. ใช้รูปภาพครั้งละน้อย ๆ ภาพจะให้ผลดีกว่าใช้มาก ๆ ภาพ หมายความว่า เราควรใช้

เฉพาะที่จะช่วยสื่อความหมายให้ได้ตามที่ต้องการเท่านั้นเป็นพอ ถึงจะมีภาพที่เกี่ยวข้องอีกมากก็ไม่ ค่อยจะ เอาออกมาใช้หมดในคราวเดียวกัน ผู้ดูจะเบื่อและหมดความสนใจ

2. ใช้ให้ตรงจุดประสงค์ของเรื่องที่จะสอน บางคนคิดแต่ว่าถ้ามีรูปภาพมาใช้ในการสอน ได้ละก็พอใจ แล้ว ได้ใช้อุปกรณ์แล้ว แต่ถ้ามันไม่เหมาะสมกับความมุ่งหมาย จะตั้งต้นใช้ไปก็ไม่เกิดประโยชน์ อะไร ก็ทำให้ เสียเวลาเปล่าก็ได้

3. ใช้รูปภาพร่วมกับอุปกรณ์ประกอบการสอนอย่างอื่น ถ้าผังรูปภาพนั้นย่อไม่สามารถ ถ่ายทอด ความหมายทุกสิ่งที่ทำให้แก่ผู้เรียนได้สมบูรณ์ จำเป็นจะต้องประกอบไปกับอุปกรณ์อย่างอื่น เช่น ภาพนกเขาอาจ ใช้คู่กับเทปบันทึกเสียงนกเขาขันก็ได้หรือระเบิดกำลังระเบิดใช้คู่กับเทปบันทึกเสียง หรือ ประกอบกับแผนภูมิ แสดงการแผ่กระจายของระเบิด หรือใช้หลังจากที่ดูภาพยนตร์เกี่ยวกับ สงครามโลกครั้งที่สองแล้วก็ได้ นอกจากนี้อาจจะใช้คู่กับหุ่นจำลอง ตัวอย่างของจริง เป็นต้น

4. เลือกดูว่าเวลานำภาพออกแสดงจะใช้วิธีไหนจึงจะเหมาะสมที่สุด เช่น อาจจะใช้วิธีชูให้ ดูหรือติดไว้ บนป้ายนิเทศ หรือเอาเข้าเครื่องฉายวัสดุทึบแสง หรือทำเป็นสมุดลำดับภาพ หรือผ่านไปมาได้ดูทุก คน เป็นต้น

5. เวลาใช้ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมด้วย เช่น อภิปรายไปช้า ๆ หรือแนะนำให้ค้นคว้าเอา เองจากแฟ้ม รูปซึ่งจัดหมวดหมู่เข้าไว้ เพื่อหารายละเอียดที่เขาต้องการเอาเอง เป็นต้น

6. สอนวิธี “อ่าน” รูปภาพให้แก่นักเรียน การที่คนเราอ่านตัวอักษรขยุกขยิกของตัวหนังสือรู้ เรื่อง ก็เพราะ ได้รับการสอนวิธีอ่านมาแล้ว รูปภาพก็เช่นเดียวกัน ถ้าไม่รู้จักวิธีอ่านก็อาจจะทำให้ดูรูปภาพ แล้วไม่เข้าใจดี วิธี สอน “อ่าน” รูปภาพ ครูอาจทำได้ง่าย ๆ โดยสอนให้นักเรียนทำ ดังนี้

ก. ให้มองหาความสำคัญของเรื่องในภาพเสียก่อน ว่าเป็นภาพของอะไร

ข. ให้มองหาความแตกต่างหรือเหมือนกันของวัตถุ แนวความคิดหรือของเหตุการณ์ ที่ปรากฏในภาพ เช่น ให้รู้จักเปรียบเทียบว่าการแต่งกายของชายญี่ปุ่นกับหญิงญี่ปุ่นที่นั่งอยู่ในบ้านต่างกัน อย่างไร ต่างกับของ ไทยอย่างไร อะไรบ้างที่ดูแล้วเหมือนกัน เป็นต้น

ค. ให้มองหาความเกี่ยวข้อง หรือต่อเนื่องกันของขบวนการหรือขั้นของการกระทำสิ่ง ต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาพ เช่น ดูว่าหลังจากที่แมลงปอขึ้นจากน้ำแล้วมันเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง จึง กลายเป็นแมลงปอ หรือดูว่า ขบวนการอย่างหนึ่งมันเริ่มต้นตรงไหนแล้วไปสิ้นสุดที่ตรงไหน เป็นต้น

ง. ให้มองหาแง่ “เกี่ยวพัน” ของสิ่งที่ปรากฏในภาพเพื่อช่วยความเข้าใจในขนาด เสียง การเคลื่อนไหว อุณหภูมิ เช่น รูปภาพของจรวดที่กำลังเคลื่อนออกจากยิงจรวด ถ้าเราเห็นสีทางท้าย จรวดแดงจนเกือบขาว สีก็ เป็น “แง่เกี่ยวพัน” ที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเชื้อเพลิงที่จรวดขับออกมานั้นคงร้อนมาก ที่เราเห็นควันคลุ้มไปหมดเราก็ตอบได้ว่า เสียงมันคงดังมาก ที่เราเห็นควันคลุ้มไปหมด เราก็ตอบได้ว่า เสียงมันคงดังมาก พื้นดินคง กระเทือน น้ำหนักของมันคงมากและการที่เราเห็นคนอยู่ด้วย เราก็ตอบได้ว่า ขนาดของมันเท่ากับที่ของคน ดังนี้ เป็นต้น

7. เมื่อเทียบกับการใช้อุปกรณ์อย่างอื่นที่ทำได้แล้วเห็นว่ารูปภาพจะได้ผลดีกว่า จึงค่อยใช้ รูปภาพ นี่ก็ เป็นข้อที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่ง เมื่อเวลาจะใช้รูปภาพ ถ้าเห็นว่าภาพยนตร์จะถ่ายทอดเรื่องราว ได้ถูกจุดประสงค์ที่ยิ่งกว่าเราก็ใช้ภาพยนตร์ ถ้าเมื่อใดเห็นว่ารูปภาพเหมาะแก่การสอนตอนนั้นมากกว่าอย่าง อื่น เรา จึงใช้รูปภาพ หรือ ภาพชุดหนึ่งอาจจะดีกว่าภาพยนตร์เรื่องเดียวกันก็ได้

ประโยชน์ของการใช้ภาพของเด็กออทิสติก

วันทนีย เรียงไรสวีสต์(2547: 56) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้ภาพของเด็กออทิสติกดังนี้

1. สามารถทดสอบได้ตามที่ต้องการเพื่อสร้างข้อมูล ในทางกลับกันข้อมูลที่เกิดจากคำพูด (Oral Information) จะอยู่เพียงชั่วคราวแล้วหายไป ไม่สามารถนำมาใช้ได้อีก นี่คือปัญหาของเด็กที่มี ปัญหาด้านการประมวลภาษาและผู้ต้องการเวลาในการพูดและปัญหาของเด็กออทิสซึมคือ การไม่สนใจ ความสัมพันธ์ของ ข้อมูลและปัญหาด้านการกำจัดเสียงรบกวนการใช้ภาพจะช่วยให้เด็กมีความสนใจต่อการ รับรู้มากขึ้น

2. การใช้ภาพและสัญลักษณ์ได้ถูกใช้กับเด็กออทิสติกอย่างแพร่หลายและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถใช้ได้หลากหลายวิธีในห้องเรียน เช่น

2.1 ใช้สำหรับการจัดระเบียบ เช่น ตารางประจำวัน ปฏิทิน

2.2 ใช้สำหรับกฎของห้องบัตร (Card) แสดงวิธีการทำงานและกิจกรรมรูปภาพ และ วิธีการสำหรับ เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

2.3 กลวิธีในการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อม เช่น ติดฉลาก สัญลักษณ์

2.4 ใช้ในการพัฒนาด้านสังคม เช่น แสดงกฎและระเบียบต่าง ๆ งานที่ต้องทำและ สามารถใช้ช่วยสอนทักษะทางสังคม โดยผ่านเรื่องราวทางสังคม (Social Story) เรื่องเหล่านี้บอกรายละเอียดสถานการณ์ทางสังคม เช่น คำแนะนำ คำบอกบทบาททางสังคม (Social Cues) และการตอบสนองที่เหมาะสมซึ่งจะแต่งขึ้นมา สำหรับนักเรียนแต่ละคน

2.5 ช่วยจัดการกับพฤติกรรมที่ทำทลายและพัฒนาการควบคุมตนเอง เช่น กฎต่าง ๆ โดยใช้ภาพสัญลักษณ์และบอกลำดับพฤติกรรมที่คาดหวังเอาไว้

สรุปการรับรู้ทางการมองเห็น เป็นกระบวนการของสมองในการแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับจากสายตา เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการเล่นและพัฒนาการด้านภาษา สติปัญญาของเด็ก เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวต้องอาศัยการมองเห็นก่อนจึงจะเริ่มมีการใช้มือเข้าจับและเล่น ซึ่งการรับรู้ทางการมองเห็นเป็นจุดแข็งของเด็กออทิสติก จึงสามารถใช้จุดแข็งนี้นำไปพัฒนาทักษะทางสังคมได้

1.5 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยภาพ

มานิตย์ทองจันทร์(2523: บทคัดย่อ)ได้ทำการทดลองการใช้สมุดลำดับภาพที่เขียนด้วย ภาพลายเส้น 3 แบบ ในวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กับกลุ่มตัวอย่าง 60 คน โดยเป็นกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม ให้เรียนด้วยสมุดลำดับภาพแบบเต็ม,แบบร่างและแบบเงตามลำดับส่วนอีกหนึ่งกลุ่มเป็นกลุ่มควบคุม ให้เรียนแบบปกติ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่มที่ใช้สมุดลำดับภาพ 3 แบบมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน แต่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบปกติและนักเรียนที่มี สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ทวีเกียรติไชยงยศ(2532: บทคัดย่อ)ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการวาด ภาพคนโดยวิธีสอนแบบในออกนอก กับวิธีสอนแบบนอกเข้าใน กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม พบว่าผลสัมฤทธิ์ในการวาดภาพคนของกลุ่มที่เรียนวาดภาพค ้นด้วยวิธีสอนแบบนอกเข้าในกับวิธีสอนแบบในออกนอกไม่แตกต่างกัน

มาลา ชูเชิด (2539: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลการเรียนรู้ด้านความเข้าใจในการอ่าน ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการใช้แบบฝึกหัดรูปภาพ พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านได้ดี ขึ้นหลังจากใช้แบบฝึกหัดรูปภาพ

สมบัติ สนธิ (2538: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้ภาพโฆษณาแบบเหมือนจริงกับแบบการ์ตูนล้อของจริง พบว่า นักเรียนที่เรียนจาก การสอนที่ใช้ภาพโฆษณาแบบภาพเหมือนจริงเป็นสื่อและนักเรียนที่เรียนจากการสอนที่ใช้ภาพโฆษณาแบบ ภาพการ์ตูนล้อ มีผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก เรื่องของความชอบและความสนใจที่มี ต่อภาพ หรือในเรื่องของคำบรรยายในภาพโฆษณาที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 2 แบบ ซึ่งมีลักษณะของตัวอักษรและ ข้อความในภาพเหมือนกัน จึงอาจเป็นไปได้ที่ความรู้ที่ได้จากการดูภาพโฆษณาทั้ง 2 แบบจะเป็นความรู้ที่ได้จากการอ่าน คำบรรยายในภาพโฆษณา ภาพเป็นเพียงสื่อจูงใจให้ภาพโฆษณาดูน่าสนใจยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผลการเรียนรู้ที่ได้จากการดูภาพโฆษณาทั้ง 2 แบบไม่แตกต่างกัน

การเรียนการสอน เช่น ภาพโปรงใส สมุดภาพ ฯลฯ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี การเสนอภาพที่มีรายละเอียดไม่มากจะเป็นการฝึกให้นักเรียนเข้าใจได้ดีกว่าการนำเสนอด้วยภาพที่มีรายละเอียดมาก ๆ การฝึกให้นักเรียนได้เห็นการแปรเปลี่ยนของภาพจากเหมือนจริงไปหานามธรรมได้ผลดีกว่าการไม่ได้ฝึกให้ นักเรียนได้เห็นการแปรเปลี่ยนภาพ การนำเสนอภาพตัวอย่าง การใช้ชุดภาพจึงเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้มากขึ้น โดยเฉพาะเด็กออทิสติกที่สามารถเรียนรู้ได้ดีด้วยการมองเห็น การใช้ชุดภาพเป็นสื่อการสอนก็จะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจและเรียนรู้ได้มากขึ้น เด็กก็จะสามารถ ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมที่เข้าอยู่

สรุป ในการพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของเด็กออทิสติก สามารถนำ หลักการและขั้นตอนการสอนภาษาและการพูดในเด็กปกติหรือแนวทางในการพัฒนาภาษาและการพูดซ้ำ หรือภาษาไม่สมวัยทั่วไปมาประยุกต์ใช้ได้

ข้อควรคำนึงก่อนการสอนพูดต้องให้เด็กรู้ความหมายของคำก่อน และ เด็กต้องเห็นความสำคัญของการสื่อความหมาย การสอนพูดเด็กออทิสติกไม่มีขั้นตอนตายตัวขึ้นอยู่กับศักยภาพพื้นฐานและข้อจำกัดของแต่ละบุคคลวิธีที่ดีที่สุดคือ การปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนตามสภาพปัญหา และจากประสบการณ์และการศึกษารายงานวิจัยพบว่าเด็กออทิสติก เรียนรู้ภาษาได้ดีเมื่ออายุไม่เกิน 5 ปี และเด็กออทิสติกจะเรียนรู้ภาษาได้ช้ามากหากมีอายุเกิน 7 - 8 ปี ดังนั้นเราควรจะต้องสร้างโอกาสในการสนทนาในสถานการณ์ตามธรรมชาติตามความต้องการของ เด็กให้สม่ำเสมอและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อเป็นสะพานเชื่อมไปสู่การสอนพูดต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพกิจวัตรประจำวัน สำหรับบุคคลออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กออทิสติกที่เข้ามาใช้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี ที่มีปัญหาได้ด้านการสื่อสาร จำนวน 1 คน จากนักเรียน 5 คน ในชั้นห้องเรียนออทิสติก 1 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานทักษะการรับรู้และการแสดงออกทางภาษา
2. สื่อ ชุดฝึกบัตรภาพสำหรับการสื่อสาร
3. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกโดยใช้บัตรภาพสำหรับการสื่อสาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือเพื่อพัฒนาทักษะการพูด โดยการใช้บัตรภาพกิจวัตรประจำวัน ภาพสัตว์ ภาพสี ภาพตัวเลข จากงานวิจัยและเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการพูดและการสื่อสารด้วย PECS เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาและสร้างเครื่องมือเพื่อพัฒนาทักษะการพูดของบุคคลออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี
2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะก่อนการทดลอง ใช้ระยะเวลาในการสังเกตก่อนทำกิจกรรมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ระยะเวลา 3 วัน ระยะดำเนินการทดลอง ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมเป็นเวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน และระยะหลังการทดลอง ใช้ระยะเวลาในการสังเกตเป็นเวลา 2 สัปดาห์
3. สื่อในกิจกรรมคือ ชุดฝึกบัตรภาพสำหรับการสื่อสาร
4. พัฒนาการทักษะการพูดและการสื่อสารโดยใช้ ชุดฝึกบัตรภาพสำหรับการสื่อสาร
5. ประเมินผล โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการพูดและการสื่อสาร
6. นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
7. สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

- ค่าเฉลี่ย (Mean)

- ใช้วิธีการอุปนัย (Analytic induction) โดยการตีความ เพื่อทำการวิเคราะห์ผลการเกิด

ความเข้าใจในการใช้บัตรภาพในการฝึกพูดของบุคคลออทิสติก แล้วนำมาหาความสอดคล้องของข้อมูล แล้วนำเสนอผลในรูปแบบการบรรยาย โดยพิจารณาจากการสังเกตถึงความสามารถในใช้ทักษะการพูด และการสื่อสารด้วยภาพ ความจำและความเข้าใจในการฝึกพูดสื่อสารผ่านทางรูปภาพ จนเกิดทักษะ รวมไปถึงการนำทักษะการพูดและการสื่อสารด้วยบัตรภาพไปใช้ในชีวิตประจำวัน

9. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การทดลองครั้งนี้ดำเนินการทดลองกับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายฯ จำนวน 1 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในปี 2562 ใช้เวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ แบ่งตามระยะเวลาดังนี้

- ระยะเวลาในการสังเกตก่อนทำกิจกรรมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ระยะเวลา 3 วัน
- ระยะดำเนินการทดลอง ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมเป็นเวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน
- ระยะหลังการทดลอง ใช้ระยะเวลาในการสังเกตเป็นเวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วันโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (pre-test)
2. ดำเนินการฝึกโดยใช้ชุดฝึกทักษะกล่อมเนื้อมัดเล็ก
3. ทดสอบหลังเรียน (post-test)

กิจกรรมที่ 1 บัตรภาพกิจวัตรประจำวัน

การจัดกิจกรรม

1. ให้นักเรียนดูรูปภาพ แล้วครูบอกว่าภาพที่เห็นคือภาพอะไร แล้วให้นักเรียนพูดตาม
2. ครูทดสอบให้นักเรียนดูภาพแล้วบอกว่าภาพที่ครูชี้เรียนว่าอะไร ทีละภาพไปเรื่อยๆ

การประเมิน

ระดับ 4	หมายถึง	ปฏิบัติได้	8-10 ภาพ
ระดับ 3	หมายถึง	ปฏิบัติได้	5-7 ภาพ
ระดับ 2	หมายถึง	ปฏิบัติได้	2-4 ภาพ
ระดับ 1	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อยกว่า 2 ภาพ	

กิจกรรมที่ 2 บัตรภาพหมวดสัตว์

การจัดกิจกรรม

1. ให้นักเรียนดูรูปภาพ แล้วครูบอกว่าภาพที่เห็นคือภาพอะไร แล้วให้นักเรียนพูดตาม
2. ครูทดสอบให้นักเรียนดูภาพแล้วบอกว่าภาพที่ครูชี้เรียนว่าอะไร ทีละภาพไปเรื่อยๆ

การประเมิน

ระดับ 4	หมายถึง	ปฏิบัติได้	8 ภาพขึ้นไป
ระดับ 3	หมายถึง	ปฏิบัติได้	5-7 ภาพ
ระดับ 2	หมายถึง	ปฏิบัติได้	2-4 ภาพ
ระดับ 1	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อยกว่า 2 ภาพ	

กิจกรรมที่ 3 บัตรภาพหมวดตัวเลข

การจัดกิจกรรม

1. ให้นักเรียนดูรูปภาพ แล้วครูบอกว่าภาพที่เห็นคือภาพอะไร แล้วให้นักเรียนพูดตาม
2. ครูทดสอบให้นักเรียนดูภาพแล้วบอกว่าภาพที่ครูชี้เรียนว่าอะไร ทีละภาพไปเรื่อยๆ

การประเมิน

ระดับ 4	หมายถึง	ปฏิบัติได้	8-10 ภาพ
ระดับ 3	หมายถึง	ปฏิบัติได้	5-7 ภาพ
ระดับ 2	หมายถึง	ปฏิบัติได้	2-4 ภาพ
ระดับ 1	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อยกว่า 2 ภาพ	

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพกิจวัตรประจำวัน สำหรับบุคคลออทิสติก เพื่อเป็นแนวทางในการการพัฒนาทักษะการพูดของบุคคลออทิสติก โดยการนำเสนอประเภทบัตรภาพสำหรับการสื่อสารมาใช้ โดยมีผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดการประเมินก่อนการพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ สำหรับบุคคลออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 1 แบบประเมินก่อน การใช้ชุดฝึกบัตรภาพ

กิจกรรม	คะแนนก่อนการฝึก			
	4	3	2	1
1. กิจกรรมบัตรภาพกิจวัตรประจำวัน				1
2. กิจกรรมบัตรภาพหมวดสัตว์				1
3. กิจกรรมบัตรภาพหมวดตัวเลข				1
เฉลี่ยรวม				1

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนยังไม่สามารถเข้าใจความหมายของภาพ ซึ่งภาพตามที่ครูชี้ได้หมวดละ 1-2 ภาพ

เกณฑ์การประเมิน

ระดับ 4	หมายถึง	ปฏิบัติได้	8-10 ภาพ
ระดับ 3	หมายถึง	ปฏิบัติได้	5-7 ภาพ
ระดับ 2	หมายถึง	ปฏิบัติได้	2-4 ภาพ
ระดับ 1	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อยกว่า 2 ภาพ	

ตารางที่ 2 แบบประเมินระหว่างการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ

กิจกรรม	จำนวนครั้งที่ประเมิน										ค่าเฉลี่ยรายครั้ง
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. กิจกรรมบัตรภาพกิจวัตรประจำวัน	1	2	2	3	3	3	3	4	4	4	72.5
2. กิจกรรมบัตรภาพหมวดสัตว์	1	2	3	3	3	3	3	4	4	4	75
3. กิจกรรมบัตรภาพหมวดตัวเลข	1	2	3	3	3	3	3	3	4	4	72.5
คะแนนรวมโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ	25	50	66.6	75	75	75	75	91.6	100	100	

จากตารางที่ 2 พบว่าในการฝึกทดสอบครั้งที่ 1 นักเรียนสามารถมองตามภาพได้ แต่ยังไม่สามารถพูดออกเสียงตามครูได้ เมื่อฝึกไปเรื่อยๆทุกวันเป็นเวลา 2 สัปดาห์ นักเรียนสามารถพูดออกเสียงตามครูได้ สามารถบอกได้ว่าภาพที่ครูชี้คือภาพอะไร และเมื่อบอกให้หยิบตามภาพที่ครูบอก นักเรียนสามารถหยิบและบอกชื่อภาพนั้นได้ โดยภาพที่นักเรียนสามารถออกเสียงคำได้มากที่สุดคือภาพหมวดสัตว์ ค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75 รองลงมาคือภาพภาพหมวดกิจวัตรประจำวันและภาพหมวดตัวเลข

เกณฑ์คะแนนการประเมิน

ระดับ 4	หมายถึง	ปฏิบัติได้	8-10 ภาพ
ระดับ 3	หมายถึง	ปฏิบัติได้	5-7 ภาพ
ระดับ 2	หมายถึง	ปฏิบัติได้	2-4 ภาพ
ระดับ 1	หมายถึง	ปฏิบัติได้น้อยกว่า 2 ภาพ	

ตารางที่ 3 แบบประเมินหลังการฝึกการใช้ชุดฝึกบัตรภาพ(ระยะเวลาทดสอบหลังจากการฝึก 1 สัปดาห์)

กิจกรรม	จำนวนครั้งที่ประเมิน										ค่าเฉลี่ยรายครั้ง	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1. กิจกรรมบัตรภาพกิจวัตรประจำวัน	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	85
2. กิจกรรมบัตรภาพหมวดสัตว์	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	97.5
3. กิจกรรมบัตรภาพหมวดตัวเลข	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	97.5
คะแนนรวมโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ	75	91.6	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

จากตารางที่ 3 พบว่าหลังจากทำการฝึกทักษะการพูดโดยการใช้นิตบัตรภาพเป็นเวลา 1 สัปดาห์ได้ทำการทดสอบอีกครั้งโดยใช้เวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ผลปรากฏว่านักเรียนสามารถจำภาพที่เคยให้ดูและสามารถตอบได้ว่าภาพที่ครูชี้คือภาพอะไร และเมื่อครูให้นักเรียนหยิบภาพนักเรียนสามารถตอบครูได้ว่าภาพนั้นเรียกว่าอะไร โดยภาพที่นักเรียนสามารถจดจำและออกเสียงได้ชัดเจนคือภาพหมวดสัตว์ และภาพหมวดตัวเลข ค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 97.5 รองลงมาคือภาพหมวดกิจวัตรประจำวัน ค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการนำรูปภาพมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะการพูดของนักเรียนออกที่สติกได้

เกณฑ์การประเมิน

- ระดับ 4 หมายถึง ปฏิบัติได้ 8-10 ภาพ
- ระดับ 3 หมายถึง ปฏิบัติได้ 5-7 ภาพ
- ระดับ 2 หมายถึง ปฏิบัติได้ 2-4 ภาพ
- ระดับ 1 หมายถึง ปฏิบัติได้น้อยกว่า 2 ภาพ

บทที่ 5

อภิปรายผลวิจัย

จุดมุ่งหมายของงานวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของเด็กออทิสติกโดยใช้บัตรภาพ

สมมติฐานของงานวิจัย

การใช้สื่อการสอนประเภทบัตรภาพสามารถพัฒนาทักษะการพูดของเด็กออทิสติกได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กออทิสติกที่เข้ามาใช้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสระบุรี ที่มีปัญหาได้ด้านการสื่อสาร จำนวน 1 คน จากนักเรียน 5 คน ในชั้นห้องเรียน ออทิสติก 1 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานทักษะการรับรู้และการแสดงออกทางภาษา
2. สื่อ ชุดฝึกบัตรภาพสำหรับการสื่อสาร
3. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกโดยใช้บัตร

ภาพสำหรับการสื่อสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะก่อนการทดลอง ใช้ระยะเวลาในการสังเกตก่อนทำกิจกรรมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ระยะเวลา 3 วัน ระยะดำเนินการทดลอง ใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมเป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน และระยะหลังการทดลอง ใช้ระยะเวลาในการสังเกตเป็นเวลา 4 สัปดาห์
2. สื่อในการกิจกรรมคือ ชุดฝึกบัตรภาพสำหรับการสื่อสาร
3. พัฒนาการทักษะการพูดและการสื่อสารโดยใช้ ชุดฝึกบัตรภาพสำหรับการสื่อสาร
4. ประเมินผล โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการพูดและการสื่อสาร
5. นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
6. สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

- ค่าเฉลี่ย (Mean)

- ใช้วิธีการอุปนัย (Analytic induction) โดยการตีความ เพื่อทำการวิเคราะห์ผลการเกิด

ความเข้าใจในการใช้บัตรภาพในการฝึกพูดของบุคคลออทิสติก แล้วนำมาหาความสอดคล้องของข้อมูล แล้วนำเสนอผลในรูปแบบการบรรยาย โดยพิจารณาจากการสังเกตถึงความสามารถในใช้ทักษะการพูดและการสื่อสารด้วยภาพ ความจำและความเข้าใจในการฝึกพูดสื่อสารผ่านทางรูปภาพ จนเกิดทักษะ รวมไปถึงการนำทักษะการพูดและการสื่อสารด้วยบัตรภาพไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพสำหรับบุคคลออทิสติกก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกบัตรภาพเพื่อใช้ในการฝึกทักษะการพูดและการสื่อสาร เพื่อบอกความต้องการ หรือปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ต้องการ ซึ่งสามารถอธิบายผลการวิจัยได้ดังนี้ เด็กออทิสติกกลุ่มเป้าหมายที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นเด็กที่สามารถเรียนรู้ได้ไว สามารถออกเสียงได้แต่ยังไม่ชัดเจน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมได้ดี ทำให้หลังได้รับการพัฒนาทักษะการพูดด้วยการใช้ชุดฝึกบัตรภาพแล้วนั้น นักเรียนสามารถพูดออกเสียงได้มากขึ้น มีผลโดยรวมสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การอภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้รูปภาพมีประสิทธิผลในการเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้กับบุคคลออทิสติกสามารถสื่อสารกับบุคคลอื่นในสังคมแทนการพูดได้ ทำให้ความเครียด ความคับข้องใจลดลง ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ซึ่งเกิดจากการที่เด็กหรือบุคคลออทิสติกไม่สามารถสื่อสารความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ประกอบกับเด็กหรือบุคคลออทิสติกมักมีปัญหาอารมณ์ไม่คงที่ เช่น โกรธง่ายหรือมีอาการรุนแรง จากความคับข้องใจที่เกิดขึ้นเมื่อการแก้ปัญหาหรือการจัดการกับสิ่งแวดล้อมไม่ได้ดังเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความผันแปรของระดับความตื่นตัวที่สูงเกินไปหรือต่ำเกินไป จะส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในการปรับระดับความรู้สึกและการรับรู้ที่ไม่คงที่ในการดำเนินชีวิตประจำวันจนส่งผลต่อการปรับสถานะอารมณ์สังคม (Socio-emotional) (ฐาวรี ชันสำโรง, เมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของ คาร์ฟีโร (Cafiero, 1995 : 213) ที่ได้ศึกษาผลการช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นออทิสติกในชั้น เรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวและไม่สามารถใช้ภาษาพูดในการสื่อสาร ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นไปอย่างธรรมชาติ และใช้การสื่อสารทางสายตาด้วยรูปภาพในชีวิตประจำวันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนโดยไม่มีการชี้แนะ พบว่า เด็กนักเรียนมี การสื่อสารมากขึ้น มีผลการเรียนดีขึ้น มีพฤติกรรมและควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลต้องฝึกเด็กอย่างต่อเนื่องทุกเวลาทุกโอกาส เพื่อให้เด็กเกิดการเชื่อมโยง ดังเช่น อุมามพร ตรังคสมบัติได้กล่าวไว้

ว่า เทคนิคการสอนจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เป็นเคล็ดลับความสำเร็จ (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2545 หน้า 182) ดังนั้น ความต่อเนื่องในการฝึกของเด็กออทิสติก 1 คน จึงต้องอาศัยผู้ปกครองหรือผู้ดูแลใน การสอนเด็กอย่างจริงจังสม่ำเสมอและต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยใช้บัตรภาพในการสื่อสารกับเรื่องที่ใกล้ตัว และชอบมากที่สุดของเด็กหรือ บุคคลออทิสติกก่อน แล้วจึงขยายไปยังเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งกำหนดตารางและขั้นตอนการทำงานของกิจกรรมในแต่ละวันด้วยรูปภาพ (Visual strategies) เพื่อให้การทำงานทุกด้านเป็นลำดับขั้นตอน เข้าใจง่ายจาก การดูภาพ นับเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารได้อย่างประสิทธิผลสำหรับบุคคลออทิสติกที่มีข้อจำกัดด้าน การพูด แม้ระดับรุนแรง ให้ไปสู่ขั้นสื่อสารเพื่อการดำรงชีวิต ด้านการเรียน และการทำงานได้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำเอาสื่อที่บัตรบัตรภาพที่หลากหลายมาใช้ในการฝึกทักษะการพูดเพื่อเด็กจะได้มีประสบการณ์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
2. สื่อต้องดึงดูดความสนใจเด็ก อาจเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอสื่อในการจัดกิจกรรมด้วยวิธีอื่น ๆ ร่วมด้วย

บรรณานุกรม

- จำเนียร ช่วงโชติ.(2532). จิตวิทยาการรับรู้และการเรียนรู้.พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์โยปถัมภ์
- กรมวิชาการ.(2543). การพัฒนาเด็กออทิสติก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กลุ่มงานการศึกษาพิเศษ.(2553). ข้อมูลหน่วยงานประกอบการเยี่ยมชมสำรวจ. กรุงเทพฯ : สถาบันราชานุกูล
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ฐาวรี ชันสำโรง.(2560). การพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วย PECS สำหรับบุคคลออทิสติก
- เพ็ญแข ลิมศิลา. “เด็กออทิสซึม” วารสารยุวประสารท. กองสุขภาพจิต กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
- 1,1 (ม.ค. - เม.ย. 2535) : 9-13.
- เพ็ญแข ลิมศิลา. (2545). การวินิจฉัยโรคออทิสซึม. สมุทรปราการ : ช. แสงงามการพิมพ์
- สุนทรี่ บุญจันทร์ .(2555).วิจัยเรื่องการศึกษาทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีภาวะ
- ออทิสซึมจากการสอนโดยใช้บทสนทนาทางสังคมร่วมกับการแสดงบทบาทสมมติ

ภาคผนวก

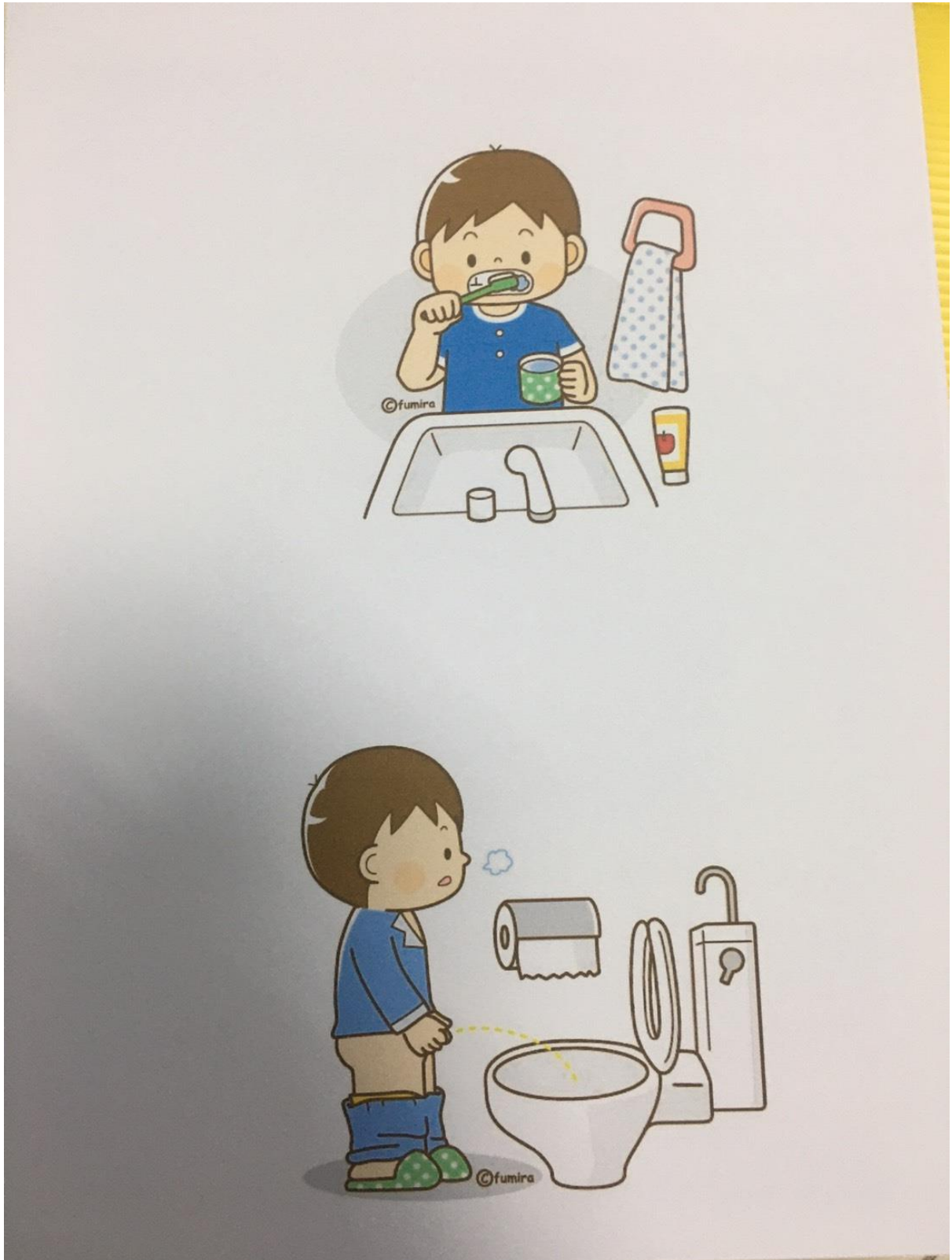
ภาคผนวก ก

ชุดฝึกทักษะการพูด

บัตรภาพกิจวัตรประจำวัน

บัตรภาพกิจวัตรประจำวัน

บัตรภาพหมวดสัตว์

กระต่าย

บัตรภาพหมวดตัวเลข

ภาคผนวก ข

ภาพกิจกรรมระหว่างการศึกษาวิจัย

ภาพระหว่างการศึกษาวิจัย

ภาพระหว่างการศึกษาวิจัย

ภาพระหว่างการศึกษาวิจัย

